

Антоніна Тимченко

Національний фармацевтичний університет

(Харків, Україна)

Ганна Багрянцева

Національна спілка письменників України.

Представництво на Балканах (Софія, Болгарія)

МОТИВИ ТВОРЧОСТІ ХАРКІВСЬКОГО ПОЕТА

В. ТИМЧЕНКА (на матеріалі книги «МІЖ УЧОРАШНІМ І ЗАВТРАШНІМ»)

Харківський поет Віктор Петрович Тимченко відомий на всій Україні як митець, наставник, багаторічний керівник літературних студій. Людина з непростю долею – осліп, іще будучи підлітком, – він зумів уникнути сліпоти душевної, про що часто говорить у віршах. Тверда життєва позиція, ставлення до людей і ситуацій через призму чесності, доброти, чуйності зумовлюють тематику творчості поета, у доробку якого близько 20 збірок лірики. Вочевидь, аналіз мотивіки віршів митця здатен вияскравити одну зі сторінок сучасної слобожанської літератури. Розглянемо книгу В. Тимченка «Між учорашнім і завтрашнім».

Аналізована книга складається із 4 розділів: «Сьогодні», «Незабуті і незабутнє», «Сповідь», «Замулене джерельце», – і репрезентує постання важливих для поета змістових домінант. Це бачимо вже у першому творі, котрий перебуває поза розділами, є своєрідним епілогом до решти. У ньому йдеться про день, коли малий Віктор утратив зір. Лише любов близьких утримала хлопця від відчаю та зневіри: «Я спотикався й збочив би кудись / У тому неосяжнім безмаяччі, / та з двох віконць тихо простяглись / два промені, мов дві руки гарячі» [1: 4].

У першому розділі органічно переплітаються мотиви вчорашнього й сьогоднішнього, нового та старого, порожнього, галасливого та справжнього, притишеного, мотиви самотності й пам'яті, безжального часу: «І тиша, як суворий жрець, / тут день і ніч стоїть на чатах: / чи над зловістям про кінець, / чи над пророцтвом про початок?» [1: 7], «Як нитку у голку, в судьбу протягли нас. / Нове щось пошити, старе залатати» [1: 9], «То, може, просто спробувать, / аби не скніть в бедламї, / як найсвятішу проповідь, / послухать тишу в храмі?» [1: 22]. Автор стверджує потребу в душевній чистоті, відповідальності людини перед оточенням, перед собою і Богом, адже «сьогодні» (назва розділу) поет робить єдино важливий висновок: у світі марнот, минушого варто прагнути лише високості серця. Зауважуємо характерну рису тимченкових творів – фінал практично кожного з них є афористичним, становить філософське узагальнення окресленого в основній частині вірша. Пригадується «сила» в байках Г. Сковороди та інші схожі явища в літературній традиції.

Розділ «Незабуті і незабутнє» цементований мотивом пам'яті, адже йдеться про померлих – маму, дружину, друзів. Із цим мотивом корелюють мотиви втрати, сирітської старості, самоти, антитеза «спокій – біль». Відхід близьких – найболючіше, що переживає людина; поет відтворює це містко, мужньо, по-чоловічому, із затамованою емоційністю («зриваю спокій, як бинта» [1: 32]), простотою та геніальністю селянської душі, що є синонімом справжності: «Я кожного з вас пом'янув і оплавав. / Самотність. / Чи клята надовго тюрма? / Із мислимих всіх і немислимих знаків, / аби підказав, ні одного нема. / Вас більшість. / І я, хоча б зрідка приснились, / канючу у пам'яті, ніби старча. / Берусь полічити усіх, що лишились, / а пальців уже й на руках вистача» [1: 26]. Противагою самоті може стати хіба що телефон, адже на другому кінці дроту є шанс почути голос дорогої серцю людини [1: 29]. Звучить у цьому розділі й тема

сліпоті – ліричний герой іде по життю буквально навпомацки, але небуквально – твердим кроком, адже має зряче серце.

Наступний розділ «Сповідь» знайомить читача з епізодами з дитинства та юності героя. Конкретні деталі, образи (перша сходинка, образ бабусі, живої води, календаря-часу, бажання літати, творення слів, робота в кузні), переплітаючись із мотивами пам'яті (*двоюрідної сестри часу*), прагнення до світла, творять виразну палітру духовного зростання – від хлопчика до зрілого чоловіка, врешті, дідуся, що вибудовує свій шлях за принципами «Ми боїмося черствіти душею» [1: 64] та «І слова не мовлю – уклінно прийму / усе, що присуджене Богом» [1: 73]. Хоча навіть на праведному шляху постають сумніви й слабкості: тінь Каїна блукає світом. Проте підсумком розділу й усього життя звучить теза «Я серцем пригорнувся до Христа» [1: 74].

Вражає силою творів останній, четвертий розділ «Замулене джерельце» (образ із поезії про старенький місток над річкою, остання майже щезла, та ще лишилось замулене джерельце – як пам'ять, що не зникає). Тут читаємо вірші про Велику Вітчизняну війну, у котрих автор простими й правдивими словами творить образи дідуся, дівчини (яка захищала тата, за що вбили поліцаї), селянки (що отримує не першу похоронку). Почуттями у В. Тимченка наділені не лише люди – під час війни, худі й виснажені, плачуть навіть корови; і тим більше моторошно бачити цих безсловесних істот. Образи бджіл, що весь час гудуть, ніби на весіллі, та мурах, котрі похоронно мовчать, відтворюють ідею про вічний рух, сувору й просту роботу, якийсь вищий сенс (хоча й не зовсім зрозумілий людям, адже не можемо не помічати втрат): «І жити так, і так вмирати / лиш їм терпіння вистача» [1: 89].

Багато віршів розділу мають присвяти – родичам, побратимам і посестрам по перу, вихованцям поета. Сповнені ніжної просвітленості, слова автора до них – віддання шани, ствердження справедливого порядку,

при котрому для кожного в цім світі є власне місце, як є воно й у серці В. Тимченка. Присвяти в книзі – відійшлим і живим – як імена, що їх згадуємо в щоденних вранішніх молитвах.

Однак хоча й звучить у збірці повсякчас мотив пам'яті, в заключному творі читаємо слово «наяву». Бо наяву, зараз живемо, балансує між учорашнім і завтрашнім, маємо знаходити сили сміятися й плакати *сьогодні*.

Уважне прочитання й аналіз поезії В. Тимченка архіважливий для розуміння харківського літературного процесу другої пол. ХХ – поч. ХІХ ст. – як на рівні формування історії літератури, так і на рівні вивчення людської душі, філософії серця, котре, за А. Екзюпері, бачить далі, ніж очі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимченко В. П. Між учорашнім і завтрашнім: поезії / В. П. Тимченко. – Х. : Крок, 2016. – 112 с.